

"והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתיו" עצתו הנפלאה של משה רבינו אחרי חורבן בית המקדש בכל ספק במהלך החיים לקחת עצה מהתורה שהוא עוסק בה

הוכיח משה את ישראל על המריבות והשנאת חנם ומכנה אותם: "טרחכם ומשאכם וריבכם", ואם היינו מתעוררים מזה שלא לריב אלא לאהוב את כל אחד מישראל לא היה בית המקדש נחרב, "ועכשיו שלא זכיתם", כי לא נתעוררתם בתשובה על שנאת חנם, "הרי אתם קוראים איכה ישבה בדד", על חורבן בית המקדש בעון שנאת חנם.

ומזה נשכיל להבין הלך הנשגב שאנו חייבים ללמוד מתוכחתו של משה רבינו, לברוח משנאת חנם, להתרחק ממחלוקות וממריבות בין אחים כמו מאש, ולדבוק באהבת ישראל, אהבת חנם, ללכת בדרכו של אהרן להיות "אוהב שלום ורודף שלום", לקיים בכל לב ונפש מצוות עשה (ויקרא יט-יח): "ואהבת לרעך כמוך אני ה'", ובזכות זה נזכה לגאולה השלימה ולבנין בית המקדש במהרה בימינו אמן.

עצתו הנפלאה של משה רבינו אחרי חורבן והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתיו"

כדרכה של תורה הנדרשת בשבעים פנים, דבר בעתו מה טוב להעלות על שלחן מלכים פנינה יקרה, לבאר טעם נוסף למה שתיקן עזרא הסופר לקרוא פרשת דברים לפני תשעה באב, כדי שנשכיל ללמוד לקח נשגב מעצתו הנפלאה של משה רבינו, איך להתנהג בכל הספקות המתעוררים במהלך החיים אחרי חורבן בית המקדש, כי בזמן שבית המקדש היה קיים השרה הקב"ה את שכנינו בין שני בדי הארון, שמשם יצאה תורה והוראה לכל ישראל, כמו שכתוב (שמות כה-כב): "ונועדתי לך שמה ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל".

והנה כאשר היה לאחד מישראל ספק במהלך החיים כדת מה לעשות, הרי מקרא מלא דיבר הכתוב בפרשת שופטים (דברים יז-יח): "כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין ובין נגע לנגע דברי ריבות בשעריך, וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו, ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט", אבל בזמן שאין בית המקדש קיים

דברים שנזכרה בה תוכחתו של משה רבינו: "איכה אשא לבדי", כדי ללמדנו שאילו זכינו היינו קוראים בתורה את תוכחתו של משה "איכה אשא לבדי" ולא היה צורך לקונן בפועל, ועכשיו שלא זכינו אנו קוראים להפטר את תוכחתו של ישעיה הנביא שהזהיר בה את ישראל על החורבן הממשמש ובא "חזון ישעיהו בן אמוץ", ולכן בתשעה באב שאחרי השבת אנו מקוננים על החורבן "איכה ישבה בדד".

"איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם" אחרי פטירת אהרן אחי "אוהב שלום ורודף שלום"

ויש להוסיף תבלין לבאר הלך הנשגב שאנו חייבים ללמוד מתוכחתו של משה רבינו "איכה אשא לבדי", על פי מה שביאר ה"שפת אמת" (שנת תרנ"ט ד"ה כתיב) הטעם שסיבב הקב"ה שאהרן הכהן נפטר בראש חודש אב, כי פטירתו קשורה בקשר אמיץ עם מה ששנינו בגמרא (יומא ט:): שבית המקדש נחרב מפני שהיתה בו שנאת חנם, לכן סיבב הקב"ה שאהרן הכהן נפטר בתחילת תשעת הימים שאנו מתאבלים בהם על חורבן בית המקדש, כדי שישפיע לנו מן השמים ללכת בדרכו לאהוב את כל אחד מישראל, כמו ששנינו במשנה (אבות פ"א מ"ב): "הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה".

מעתה יפתח לנו פתח להבין תוכחתו של משה רבינו, ששפך את לבו הטהור כמים לפני כל ישראל בכל הדורות "איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם", כי כל זמן שאהרן אחי שהיה "אוהב שלום ורודף שלום" היה קיים, סייע אהרן בידי לבטל את המריבות וטרח להשכין שלום בין אדם לחבירו, אולם עתה שנפטר אהרן בהר ההר "איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם", כי אין בכוחי לבד לבטל השנאת חנם והמריבות שביניכם.

הנה כי כן יאירו עינינו להבין מה עמקו דברי חכמינו ז"ל במדרש הנ"ל: "אילו זכיתם הייתם קוראים בתורה איכה אשא לבדי", שבפסוק זה

לקראת "שבת חזון" הבאה עלינו לטובה שאנו פותחים בה את הקריאה בספר דברים, דבר בעתו מה טוב לבאר הטעם שאנו קוראים בכל שנה ללא יוצא מן הכלל פרשת דברים לפני תשעה באב, כמו שכתבו הטור והמחבר (או"ח סימן תכח סעיף ד): "תשעה באב קודם ואתחנן". נמצא לפי זה כי בשבת שלפני תשעה באב הקריאה היא בפרשת דברים.

חכמינו ז"ל מלמדים אותנו בגמרא (מגילה לא:), כי עזרא הסופר סידר את סדר קריאת הפרשיות במעגל שבתות השנה בכוונה תחילה. הנה כי כן ראוי להתבונן מה ראה עזרא הסופר על ככה, לתקן שיהיו קוראים תמיד בכל שנה בשבת שלפני תשעה באב את פרשת דברים.

אם היינו קוראים "איכה אשא לבדי" לא היינו קוראים "איכה ישבה בדד"

פתח דברינו יאיר בדברי ה"לבוש" (או"ח שם) שמבאר הטעם לכך בלשון קדשו: "והטעם הוא כדי שיקראו פרשת דברים שמתחלת בתוכחתו של משה קודם ט' באב, כדי להפטיר בה בחזון שהיא תוכחת על חורבן". פירוש, מאחר שאנו רוצים להפטיר בשבת שלפני תשעה באב בתוכחתו של הנביא על החורבן (ישעיה א-א): "חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים", לכן תיקנו לקרוא בה פרשת דברים שנזכרה בה תוכחתו של משה רבינו (דברים א-ב): "איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם", כדי שההפטרה תהיה מעין הפרשה ששתיהן עוסקות בתוכחה לישראל.

ונראה להביא סימוכין לדבריו הקדושים ממה שאמרו חכמינו ז"ל במדרש רבה (איכה הקדמה אות יא): "אילו זכיתם הייתם קוראים בתורה איכה אשא לבדי, ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קוראים (איכה א-א) איכה ישבה בדד". הרי לנו דברים ברורים כי מפאת שלא שמעו ישראל בתוכחתו של משה רבינו "איכה אשא לבדי", גרמו לחורבן בית המקדש שאנו מקוננים עליו "איכה ישבה בדד".

הנה כי כן הרווחנו להבין הטעם שסידר עזרא הסופר לקרוא בשבת שלפני תשעה באב פרשת

מדרש: "אילו זכיתם הייתם קוראים בתורה איכה אשא לבדי, ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קוראים איכה ישובה בדד"

**"איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם"
בלי אהרן אחי שהיה "אוהב שלום ורודף שלום"**

**הגילוי של הבעל שם טוב ברוח הקודש בשם הרמב"ן לבנו
בכל ספק שיש לך נגיעה קרב אותו אל ה' שיגלה לך מה לעשות**

**"מיום שחרב בית המקדש" ואין לנו אורים ותומים
"אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד"**

דבר זה שהוא כלל גדול בדרכי אדם להתנהג בהן בין בדבר מצוה בין בעסקיו, אם ירצה לקיים (משלי ג-ו) בכל דרכיך דעה, שיהיה כל מעשיו לשם שמים לא להנאת עצמו, בהזדמן לו דבר אחד ונפשו חשקה לעשות, תחילה יסיר מדבר זה כל שום צד הנאה שיש לו אם יעשה דבר זה, ואז בהסיר מדבר זה הנאת ותועלת עצמו, אז ישכיל ויוכל לחשוב בנקל כל חלקי הסותר, ולברר הבינה הצודקת לעשותו או לא יעשה דבר זה, אז בהסיר הנאות עצמו ישכיל, ושמור כלל זה כי הוא גדול מאד רב התועלת בכל צרכי שמים וגם בצרכיו.

עצם הדבר שאדם יודע שהוא משוחד ומחפש דרך לצאת מזה הוא כבר סגולה

כאשר נתבונן בדבריהם הקדושים נשכיל להבין הביאור בזה, כי מקרא מלא דיבר הכתוב (דברים טז-יט): "ולא תקח שוחד כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים". והנה כאשר יש לאדם ספק בעבודת ה' אם לעשות כך או כן, אם יש לו נגיעה גדולה להכריע לצד אחד, כי על ידי זה יוגדל כבודו או רכושו וכדומה, הנה אין לך שוחד גדול מזה והכתוב מעיד דברים ברורים "כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים".

לכן מלמד אותנו הבעש"ט בשם הרמב"ן שצוה לבנו עצה נפלאה, שקודם יבחן האדם היטב לדעת באיזה צד של הספק יש לו יותר נגיעה אישית, ואם יצליח להבין שהוא משוחד להכריע לאותו צד שיותר נח לו בכך, יפסול עצמו מלהכריע מיד בענין זה, אלא יגיש את ספקותיו לה' במחשבה ובדיבור בתפלת שמונה עשרה בברכת "אתה חונן לאדם דעת", ויפנה אל הקב"ה בתחינה:

"רבונו של עולם, הייליגער באשעפער, קשה לי להכריע בענין זה כי יש לי נגיעה, לכן אנא האיר את עיני שאדע ללכת בדרך נכונה". ועל כך מבטיח לו משה רבינו בשמו של הקב"ה "והדבר אשר יקשה מכם", מחמת שיש לכם נגיעה אישית, העצה על כך

רבות זכרם בחובת הלבבות, ומה יעשה אדם לידע איזה דרך ישכון אור.

לכן אני אומר לך למסור כלל גדול מה שקיבלתי מגדול אחד ובו תחזק ואל תרף, והוא תועלת גדול הן בעבודת השם יתברך, או במילי דשמיא או במילי דעלמא, והוא כי אחר שהסכים שכלך באיזה דבר לעשותו בהחלט גמור, שכמדומה לך שהוא הנכון בלי לשנות, מכל מקום מיד תראה להפוך הדבר בשכלך, שמא הנכון הוא ההיפך לזה, ומאן מפיס הזה הוא הנכון או זה הנכון, ואז יבוא לך צד ההכרעה מבין שני ההפכים איזה דרך ישכון אור, מה שאין כן במחליט דעתו על צד אחד איכא למיחש לכמה קלקולים, והחוש והניסיון מעיד על זה.

על פי האמור מפרש ה"תולדות" בדרך רמז לעבודת ה' מקרא שכתוב (שמות יא-ד): "כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים ומת כל בכור בארץ מצרים". פירוש כאשר אדם נמצא במבוכה שאינו יודע אם לעשות כך או להיפך, ואינו נותן ליצר הרע להחליט מיד לצד אחד כפי שנח לו, אלא הוא שוקל היטב שני צדדי הספק עד שהוא בבחינת "כחצות הלילה", שצדדי הספק שהם בבחינת לילה וחשכות מתחלקים בשוה, מייעץ אותנו הקב"ה "כה אמר ה' כחצות הלילה", אם אדם שוקל היטב שני הצדדים בבחינת מחצה על מחצה, מבטיח לו הקב"ה "אני יוצא בתוך מצרים", אני יוצא בתוך המצר שלו, "ומת כל בכור בארץ מצרים", אני הורג את היצר שנקרא בכור בארץ מצרים שלא יוכל לפתותו לצד הרע.

יש להעיר כי כאן כותב ה"תולדות" על רעיון נשגב זה: "לכן אני אומר לך למסור כלל גדול מה שקיבלתי מגדול אחד ובו תחזק ואל תרף", אולם במקום אחר הוא מגלה לנו ששמע כן בשם רבו הבעש"ט הקדוש זי"ע, כמו שכתב (פרשת עקב במצות והלכת בדרכיו), והנה הדברים הנפלאים בלשון קדשו:

"ונראה לי דכבר זכרתי דבר זה במצוה בפסוק כחצות, וכעת שמעתי ממורי בשם הרמב"ן כעין

ואין לנו כהן גדול שיכול לשאול באורים ותומים, ואין לנו סנהדרין היושבים בלשכת הגזית, מה יעשה אדם שנתעורר אצלו ספק במהלך החיים.

בא הבעל שם טוב הקדוש זי"ע ומגלה לנו ברוח הקודש מה שצוה הרמב"ן לבנו בענין זה דבר נפלא, כי משה רבינו רעיא מהימנא של ישראל, אחרי שנגזר עליו שלא להיכנס לארץ ישראל, ולא יבנה את בית המקדש שיתקיים בנין עולם, גילה בדברי הצוואה שלו בפרשת דברים לפני פטירתו עצה נפלאה איך להתנהג כשיש לאדם ספק במהלך החיים, באומרו בפרשתנו (א-יז): "והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתי", כמו שהביא בספר "כתר שם טוב" (אות ו), והנה הדברים המאירים כשמש:

"והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי. פירש הבעש"ט בשם הרמב"ן שצוה לבנו, אם יסתפק לך באיזה דבר איך לעשותו, כשיש בו דרכים לצדד לכאן ולכאן, או שיש לך ספק אם הוא מצוה אם לאו, ואם יש לעשותו או למנוע ממנו, והדבר שיש לאדם הנאה ממנו יכולין למצוא ראייה להתיר האסור.

על כן אז תראה קודם כל לסלק מעסק דבר זה הנאת עצמך או כבודך, ואחר כך תראה לצדד לכאן ולכאן, אז השם יתברך יודיעך האמת ותלך לבטח. וזה שכתוב והדבר אשר יקשה מכם, שאינכם יודעים איך לעשותו או למנוע, הספק נולד 'מכם' שיש בו הנאתכם, על כן תסלקו מדבר זה הנאתכם, ו'תקריבון אלי', והכוונה שיהיה לשם שמים בלי שום פניה והנאה, אז 'ושמעתי', אתן לו הבנה איך יתנהג.

ב"שפת אמת" מביא יסוד נפלא זה בשמו בפרשתנו (שנת תרל"א) כפי ששמע מזקנו החידושי הרי"ם זי"ע: "איתא בשם הרמב"ן ז"ל על פסוק אשר יקשה מכם תקריבון אלי, שכל דבר שמסתפק אי מותר לעשותו יסלק הנאתו, וכשירצה לידע באמת אם זה רצונו יתברך יראה האמת, עד כאן בכתר שם טוב, וכן שמעתי מפי אדוני מורי זקני ז"ל בשמו".

רעיון נשגב של ה"תולדות יעקב יוסף" "כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים"

מה נפלאים הם דברים חוצבי להבות אש קודש של ה"תולדות יעקב יוסף" (פרשת משפטים מצות ל"ת לא תשא שמע שוא) בענין זה, ונעתיק את לשון קדשו בהרחבה כי יש בזה תועלת גדולה בעבודת ה':

"מי שרוצה לעשות רצונו יתברך, וכמה דרכים לפניו וסובר שכולם הם נכחו יתברך, ואינו יודע באיזה יבחר, וגם לפעמים בא היצר הרע בדמות יצר הטוב ואומר לו שזה מצוה, ומראה לו פנים שהוא נכחו יתברך, כגון מותר לספר לשון הרע על בעלי מחלוקת, ומותר לשנות מפני דרכי שלום, וכאלה

התורה שלמד באותו היום, אבל אדם שהולך בקרי עם השי"ת, הולך עמו גם כן באקראי. ליקוטים יקרים בשם הבעל שם טוב."

בספרו "אגרא דכלה" (פרשת בראשית ד"ה במסורה וירא אלקים את האור) הוא מוסיף לבאר ענין זה בלשון קדשו:

"והנה במדרש רבותינו ז"ל, אם בקשת ליטול עצה מן התורה הוה נוטל, היינו להסתכל בפסוקי התורה לידע איך יתנהג, כי (חגיגה יב.) באור הראשון היה אדם צופה ומסתכל בו מסוף העולם ועד סופו, והוא גנוז וגניזתו בתורה, על כן על ידי הראיה בתורה יכול האדם לידע עתידות, וזהו גם כן טעם הראשונים (חגיגה טו.) ששאלו לתינוק פסוק לי פסוקך."

"שאל אביך ויגדך היא התורה הנקראת אב כי באורייתא ברא קודשא בריך הוא עלמא"

בענין זה מצינו דברים נשגבים ב"מאור עינים" (השמות פרשת נצבים ד"ה אתם נצבים):

"הנה התורה נקראת עצה, שנאמר (משלי ח-יד) לי עצה ותושיה, כי כל העצות כתובים בתורה איך יתנהג האדם, ולכן כתיב (דברים לב-ז) שאל אביך ויגדך, היא התורה הנקראת אב, כי באורייתא ברא קודשא בריך הוא עלמא, וכל הנבראים ובכללם האדם העיקר נברא בתורה, נמצא התורה נקראת אב, שעל ידה בא ההולדה, וכל אחד מישראל יש לו אחיזה בתורה, ואז ידבק עצמו ויקשר בתורה, היא תדריכו ותייעצו איך להתקרב אל השם יתברך, וזהו שאל אביך, היא התורה, היא תגיד לך, ונמצא התורה כולה בכללה נוהג תמיד בכל עת וזמן לפי השתנות הזמנים והעתים והדורות, ומורה עצה איך להתקשר לשמו יתברך."

ב"רוח חיים" להגה"ק רבי חיים מוולאז'ין זצ"ל על מסכת אבות מפרש בזה מאמרו של רבי יוסי בן קיסמא (אבות פ"ו מ"י): "בשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, שנאמר (משלי ו-כב) בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך, בהתהלךך תנחה אותך, בעולם הזה". ומפרש הכוונה בזה:

"בהתהלךך תנחה אותך. כי דוד אמר (תהלים קיט-קה) נר לרגלי דבריך, כי כל ספק שנוולד לו לאדם איך יתנהג ימצא הכל בתורה, ואם על פיה ינהוג לא יכשל. וזהו שאמר נר לרגלי דבריך, בכל צעד וצעד הייתי ואחז התורה לנר לראות את הדרך אלך בה. וזהו שאמר בהתהלךך תנחה אותך, אם תקבל עליך להיות נוהג על פי התורה, והתורה מוליכך ואתה מתהלך על ידה אז באמת תנחה אותך... ותהיה לך עזר מאת ה'."

מדרש: "אם ביקשת ליטול עצה, מן התורה הוי נוטל" בתוך התורה שהאדם לומד באותו יום ימצא תשובה לכל ספקותיו

תנא דבי אליהו: "כל תלמיד חכם שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה, הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו"

גמרא: "נפש עמל עמלה לו פי אכף עליו פיהו, הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר"

רש"י: "מפני שעמל בתורה תורה עומלת לו... שמחזרת עליו ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסדריה"

בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד", ששם מתייחד הקב"ה עם התורה ועם העוסק בתורה כמו שיתבאר לפנינו.

כדי להבין ענין זה בהרחבה, אשא עיני אל ההרים במאמר נפלא שלמדנו במדרש פסיקתא דרב כהנא (פסקא יב אות יב): **"אם בקשת ליטול עצה, מן התורה הוי נוטל, אמר דוד כשהייתי מבקש ליטול עצה, בתורה הייתי מביט ונוטל עצה, שנאמר (תהלים קיט-טו) בפיבודך אשיחה ואביטה אורחותיך, ואומר (שם קד) בפיבודך אתבונן"**.

הרה"ק רבינו צבי אלימלך מדינוב זי"ע מרבה להשתעשע במאמר זה, והנה מה שכתב על כך בספרו הקדוש "בני יששכר" (סיון מאמר ה אות יא): **"נראה לי פירוש המדרש הנ"ל אם בקשת ליטול עצה מן התורה הוה נוטל, היינו כל מה שהאדם לומד בכל יום, יכול להתבונן עצה בכל עניניו כדת מה לעשות"**.

בספרו "אגרא דפרקא" (אות קלג) הוא מביא ענין נפלא זה בשם ספר "ליקוטי יקרים" מהבעל שם טוב הקדוש זי"ע, עם תנאי קודם למעשה שיהיה דבוק תמיד בשם יתברך, ובלשון קדשו:

"בספר ליקוטי יקרים [אות י"ב בשם הבעש"ט], מכח התורה שאדם לומד באותו היום, ואחר כך מזדמן לו באותו יום איזה דבר לעשות ואינו יודע אם לעשות אם לא, יוכל להבין מכח אותו הענין שלמד איך יעשה, ובלבד שיהיה תמיד דבוק בהשי"ת, אז יזמין לו השי"ת תמיד שייעצו מכח התורה עד כאן לשונו. ולדעתי הוא מפורש בפסוק (תהלים קיט-כד) גם עדותיך שעשועי, רצונו לומר עדותיך הם שעשועי שאני דבוק בהן ועל ידן להשי"ת, על כן הם אנשי עצתי, שאדע על ידן איך להתנהג בכל דבר".

וכן הוא מביא בספרו "רגל ישרה" (מערכת ת' אות יב): **"אם יהיה אדם דבוק בהשי"ת, יוכל להבין כל עשיותיו אם יעשה הדבר הזה או יחדל על ידי**

היא "תקריבון אלי", תבטלו את כל הנגיעות ותקריבון את הספק לה' בתפלה שיחונן אתכם דעת כדת מה לעשות, ועל ידי זה מבטיח לו הקב"ה **"ושמעתי"**, אתן לו הבנה באיזו דרך ישכון האור.

והרי זה עולה בקנה אחד עם הפירוש הנפלא של ה"תולדות" על מה שאמר הקב"ה לישראל **"כה אמר ה' כחצות לילה"**, כאשר יקום האדם למלחמה כנגד הנגיעות שלו בבחינת **"חצות לילה"**, ששני הצדדים שקולים אצלו, מבטיח לו הקב"ה **"אני יוצא בתוך מצרים"**, אני יוצא בתוך המצר שלו, **"ומת כל בכור בארץ מצרים"**, אני הורג את היצר הרע שלא יוכל לפתותו לצד הרע.

"אם ביקשת ליטול עצה, מן התורה הוי נוטל"

כעבדא קמיה מאריה וכתלמיד הדן לפני רבותיו, ברוח הימים האלה של בין המצרים שאנו מתאבלים על חורבן בית המקדש, רחש לבי דבר טוב לבאר ביתר שאת העצה הטובה של התורה הקדושה **"והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתי"**, על פי מה ששינינו בגמרא (ברכות ח.): **"מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד"**. ויש לומר הביאור בזה על פי המבואר בזוהר הקדוש (פרשת אחרי עג): **"ג' דרגין אינן מתקשרן דא בדא, קודשא בריך הוא אורייתא וישראל"**. פירוש, ג' מדרגות מתקשרות זו בזו, הקב"ה והתורה וישראל, כי הקב"ה דבוק עם התורה והוא מלמדה לישראל.

והנה בזמן שבית המקדש היה קיים נתקשר שם החוט המשולש קוב"ה אורייתא וישראל, כי הקב"ה השרה את שכינתו בין שני הכרובים שעל הארון כדי להתקשר עם התורה, ומשם השפיע תורה ללמדה לישראל, ועל ידי זה נעשה היחוד הגדול של קוב"ה אורייתא וישראל. אולם **"מיום שחרב בית המקדש"**, ונתפרדה החבילה של החוט המשולש קוב"ה אורייתא וישראל, **"אין לו להקב"ה**

"הוא עמל במקום זה ותורתו עמלה לו במקום אחר"

הנה מה טוב ומה נעים להרחיב ולהעמיק בעצתו הנפלאה של המדרש "אם בקשת ליטול עצה, מן התורה הוי נוטל", על פי מה שדרשו בגמרא (סנהדרין צט:): מקרא שכתוב (משלי טז-כו): **"נֶפֶשׁ עֹמֶל עֲמָלָה לֹא פִי אֶכֶף עָלָיו פִּיהוּ, הוּא עֹמֵל בַּמָּקוֹם זֶה וְתוֹרָתוֹ עוֹמֶלֶת לּוֹ בַּמָּקוֹם אֲחֵר."** ופירש רש"י: "נפש עמל עמלה לו, מפני שעמל בתורה, תורה עומלת לו... שמחזרת עליו ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסדריה, וכל כך למה, מפני שאכף שכפף פיהו על דברי תורה".

ונראה להוסיף תבלין לבאר ענין זה ביתר שאת, על פי מה שמצינו מאמר נפלא בתנא דבי אליהו רבה (פרק יח) לפרש מקרא שכתוב (איכה ב-ט): **"שפכי כמים לבך נוכח פני ה', מכאן אמרו כל תלמיד חכם שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה, הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו."** ולזה נתכוונו חכמינו ז"ל באומרים (ברכות ו:): **"שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה עמו."** נמצינו למדים מזה כי כשאדם עוסק בתורה כראוי, הרי הוא זוכה שהקב"ה כביכול יושב ממש כנגדו ושונה עמו בתורה.

מה נפלא לפרש בזה מה שאמר יצחק אבינו ליעקב אבינו כשמסר לו הברכות (בראשית כז-כב): **"הקול קול יעקב והידים ידי עשו"**. ודרשו על כך במדרש (ב"ר סה-כ): **"בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות, אין הידים ידי עשו, ואם לאו הידים ידי עשו, אתם יכולים להם"**. לפי האמור יש לומר שרמז יצחק בזה ברוח קדשו, **"הקול קול יעקב"**, כאשר יעקב זרעו יעסקו בתורה בשני קולות, שמצד אחד ישב התלמיד חכם ויעסוק בתורה בקולו, ומהצד השני ישב הקב"ה כנגדו ויעסוק עמו בתורה בקולו, אז מובטח לו שאין ידי עשו שולטות.

ויש להוסיף פרפרת נאה לפרש בזה רמז הפסוק (שיר השירים ב-ד): **"השמיעני את קולך כי קולך ערב"**. על פי הידוע כי ער"ב בגימטריא ב' פעמים קו"ל. הנה כי כן זהו שאומר הקב"ה לאיש

ישראל: **"השמיעני את קולך"**, אני רוצה לשמוע את "קולך" בעסק התורה, אמנם זהו רק בתנאי "כי קולך ערב", שאתה זוכה לצרף לקול התורה שלך גם את קול התורה של הקב"ה, שישב כנגדך ויעסוק בתורה יחד אתך, אשר על ידי זה יתהוו שני קולות של תורה בבחינת: **"הקול קול יעקב"**, ב' פעמים קו"ל בגימטריא ער"ב.

על פי האמור יפתח לנו פתח להבין מה ששינו בגמרא (ברכות ג:): **"מאי דכתיב (ירמיה נ-לו) חרב אל הבדים ונאלו, חרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה"**. ולכאורה יפלא כמו שתמה ב"ילקוט הגרשוני" על כך: **"וכי לא היה לו עוד את מי לקלל, אם לא את התלמיד חכם העוסקים לבדם בהלכה, והלא בתורה הם עוסקים"**.

אך לפי האמור יש לפרש הכוונה בזה על תלמיד חכם שעוסק בתורה ביחיד בקול אחד, כי מפאת גאוותו אין הקב"ה רוצה לשבת כנגדו ולעסוק עמו בתורה, הנה על תלמיד חכם כזה נאמר: **"חרב אל הבדים"**, כי אינו מסוגל לבטל את חרבו של עשו בעסק תורתו, מאחר שאינו מקיים את הציווי של **"הקול קול יעקב"**, לעסוק בתורה בשני קולות, שאז יש בה סגולה לבטל חרבו של עשו.

והנה סיפור נפלא על כך מהגה"ק בעל "ישמח משה" זי"ע שסיפר נכדו כ"ק האדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל ב"דברי יואל" (פרשת נשא דף קצד:):

"ועובדא ידענא בקדוש זקיני הגה"ק בעל ישמח משה זלה"ה, שפעם אחת בא אליו הרה"ק מליסקא זלה"ה, ולא היה יכול להיכנס לחדרו שהיה הפתח סגור והמתין מחוץ לדלת, ובתוך כך שמע מחדרו הקדוש איך שהוא לומד, ונשמע קולו ועוד קול אחד עמו, והיה הרה"ק מליסקא כסבור שהוא לומד עם איש אחד. וכאשר פתח את הדלת לא ראה שום אדם זולתו, ותמה מאד ושאל אותו על כך, שבהיות הפתח נעול נשמעו ב' קולות לומדים. והשיבו קדוש זקיני זלה"ה, וכי אינו ידוע לך מאמרם ז"ל, כל תלמיד חכם שיושב בינו לבין עצמו וקורא ושונה, כביכול הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו".

מעתה יתבאר היטב מה שדרשו בגמרא: **"נפש עמל עמלה לו, הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר"**. ופירש רש"י: **"נפש עמל עמלה לו, מפני שעמל בתורה תורה עומלת לו... שמחזרת עליו ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסדריה"**, כי מאחר שכאשר אדם עוסק בתורה יושב הקב"ה כנגדו וקורא ושונה עמו, לכן באותה שעה מבקשת התורה מאת קונה היושב כנגד הלומד תורה, שיגלה לו הקב"ה בשעת לימודו טעמי התורה וסדריה.

מעתה ירווח לנו להבין מאמר הגמרא: **"מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד"**, כי תכלית בנין בית המקדש היא שישירה הקב"ה את שכינתו בקודש הקדשים בין שני הכרובים אשר על ארון העדות, ששני הלוחות הכוללים את כל התורה כולה היו מונחים שם, ומשם יצאו מפי הקב"ה כל דיבורי התורה למשה רבינו ולכל ישראל.

אולם **"מיום שחרב בית המקדש"**, ונתפרדה החבילה של קוב"ה אורייתא וישראל שהיו יחד בבית המקדש, **"אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד"**, שהקב"ה משרה שם את שכינתו כדי ללמד תורה ללומדי התורה, וכאשר האדם קובע עתים לתורה במסירות נפש, יזכה למצוא בתוך דברי התורה שלמד באותו יום עצה נפלאה לעשות את הדבר הנכון.

הנה כי כן זהו שגילה לנו משה רבינו בתחילת ספר דברים, שהוא צוואתו לדורות עולם אחרי חורבן שני בתי מקדשות, **"והדבר אשר יקשה מכם"**, כי תהיה לכם נגיעה ולא תצליחו להחליט מהו הדבר הנכון לעשות, אומר הקב"ה **"תקריבון אלי"**, שתסלקו כל הנגיעות ותקריבון אלי על ידי עסק התורה שאתם עוסקים באותו זמן, כי קוב"ה אורייתא וישראל חד הם, שהרי הקב"ה יושב כנגד מי שעוסק בתורה, ועל ידי זה **"ושמעתי"**, אתן לו הבנה באמצעות התורה שעסק בה באותו יום בבחינת **"אם בקשת ליטול עצה, מן התורה הוי נוטל"**.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

לכבוד שיינא הענטשא בת לאה גיטל - ולרפואתו השלימה של יוסף יצחק בן לאה גיטל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com